

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/20 Fall 2016, p. 567-582

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9896>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 15.08.2016

✓ Accepted/Kabul: 14.12.2016

✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Fatih SAKALLI - Yrd. Doç. Dr. Sibel ÜST

This article was checked by iThenticate.

MEHMET KAPLAN'IN YUNUS EMRE VE ŞİİRLERİNİ KONU ALAN YAZILARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME*

İsmet ŞANLI** - Muharrem DAYANÇ***

ÖZET

Yunus Emre hakkında yazdığı otuzdan fazla müstakil yazı ve hemen her yazısında değişik yönleriyle yaptığı atıflarla, bu şahsiyet üzerinde en fazla durmuş araştırmacılardan biri Prof. Dr. Mehmet Kaplan'dır(1915-1986). Türk edebiyatının en büyük ve en önemli simâlarından biri, hiç şüphesiz Yunus Emre'dir. O, hem kullandığı dil ve ele aldığı konular, hem de dünyaya bakış açısındaki güzelliğiyle 'evrensel ve bilge' insandır. Yunus Emre'nin şiirlerini doğru anlamak ve değerlendirmek için her şeyden önce, onun şiirlerinin arka plânını iyi bilmek/iyi anlamak gerekir. Bu arka plân, özellikle Mehmet Kaplan'ın Yunus Emre ve eserleri üzerinde yapmış olduğu tahlilî çalışmalarda bariz bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Mehmet Kaplan, yazılarında, Yunus Emre'nin kısa, ama çarpıcı ifadelerine sık sık vurgu yapar. Kaplan'ın Yunus Emre ve şiirleri üzerine günümüz insanının bakış açısıyla yaptığı çalışmaları, Yunus'u ve şiirlerini anlamak ve bu şiirlerdeki edebî ve kültürel değerleri gelecek kuşaklara aktarmak bakımından önemlidir. Mehmet Kaplan'ın Yunus Emre ve şiirleri üzerine farklı tarihlerde yaptığı bu çalışmalar, çeşitli dergi ve kitaplarda dağınık bir şekilde bulunmaktadır. Bu yazı ile Mehmet Kaplan'ın dağınık bir halde bulunan Yunus Emre ve eserleri/şiirleri üzerine yaptığı çalışmalar kronolojik olarak tespit edilip bir bütün olarak değerlendirilmiştir. Böylece Mehmet Kaplan'ın neredeyse bir ömre yaydığı Yunus Emre ile ilgili çalışmalarının hem tarihi zemini ile temel nitelikleri ortaya konulmuş hem de günümüz Türkiye'sinde Yunus Emre'yi ve eserlerini, klasik yaklaşımın dışında modern metodlarla değerlendirmenin somut bir örneği de verilmiştir.

* Bu makale, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde yapılan 2013/149 nolu araştırma projesinde elde edilen verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

** Doç. Dr. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: peyamalar@gmail.com

*** Prof. Dr. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: mdayancm@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Yunus Emre, Divan, Risâletü'n-Nushiyye, Mehmet Kaplan.

AN ANALYSIS OF THE MEHMET KAPLAN'S ARTICLES ON YUNUS EMRE AND HIS POEMS

ABSTRACT

Prof. Dr. Mehmet Kaplan (1915-1986) is one of the researchers who studied most on Yunus Emre, having over 30 articles only about him and citing different aspects of him almost in all of his studies. Undoubtedly, Yunus Emre is one of the biggest and the most important figures of Turkish literature. He is, both with his usage of language and the themes he approached and the beauty of his world perspective, a “universal and wise” person. It is necessary to know and understand well the background of Yunus Emre’s poems to understand and appraise them properly. This background is clearly revealed in Mehmet Kaplan’s analysis of Yunus Emre and his works.

Mehmet Kaplan, in his articles, emphasises Yunus Emre’s short but striking statements. Kaplan’s studies on Yunus Emre and his poems which are written by a contemporary view are very important in order to understand Yunus and his poems and transfer the literary and cultural value of this to next the generations. The works of Mehmet Kaplan about Yunus Emre and his poems at different times occupy in various journals and books. In this article, Mehmet Kaplan’s studies on Yunus Emre and his works/poems which are amorously present in different publications are chronologically identified and valued as a whole. In this way, Mehmet Kaplan’s lifelong studies about Yunus Emre and their historical background and basic characteristics are revealed, also it is given that a concrete sample of examining Yunus Emre and his works with using modern methods.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

The subject of this text is a scientific and systematically assessment of works and articles of Prof. Mehmet Kaplan on Yunus Emre who is the most preminent character of Turkish culture and literature.

Yunus Emre is one of the biggest and the most important figures of Turkish literature. It is necessary to know and understand well the background of his poems to understand and appraise them properly. This background is clearly revealed in Mehmet Kaplan’s analysis of Yunus Emre and his works. Yunus Emre is a preminent poet with his point of view to life, humans, events, nature, universe, Allah et al. as well as with his other aspects. Yunus Emre’s discourse technique is a way from concrete (visible) to abstract(invisible). That course/process in real terms starts with eye/information and respectively goes on with the curtains/”hicap” what retains eye to see, eye of the heart/”gönül”, the eye which sees Allah everywhere and the eye of object lesson/”ibret”. It

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/20 Fall 2016

can be said that his aim of using this kind of technique is to be understood by the common people easier and more comfortably.

The aim of this study is to reveal Mehmet Kaplan's approaching methods and perspectives to Yunus Emre and his works who came to world about 600 years later than him. Kaplan's perspective is such unique and beautiful that it aroused interest of today's people. Kaplan's approach also seems inspiring to those studies on Yunus Emre today.

In this text Mehmet Kaplan's lifelong studies about Yunus Emre and their historical background and basic characteristics are revealed, also it is given that a concrete sample of examining Yunus Emre and his works with using modern methods.

Theoretical Frame

Mehmet Kaplan's article's on Yunus Emre and his works/poems are not studied as a whole up to the present. A few studies on that consist of Orhan Okay's "A Contemporary Interpreter of Yunus Emre: Mehmet Kaplan" (Okay, 1987, 5-11); Mustafa İsen's "Yunus' Contemporary Interpreters" (İsen, 1991, 159-163) and Muharrem Dayanç's "An Tryout about Mehmet Kaplan's Yunus Emre and his assesment of Yunus emre and Mevlana Together" (Dayanç, 2000, 101-112). In relevant studies, with reference to Kaplan's few articles it is dealed how he approached to Yunus Emre and his poems. As for that study, all of the writings of Mehmet Kaplan on Yunus Emre are evaluated scientifically and sytematically as a whole and put use of public opinion and researchers' attention.

Yunus Emre one of the figures that Mehmet Kaplan assioudisly and at the most study on. Mehmet Kaplan has 47 varied articles in which he included Yunus Emre's verses and couplets. Besides this, in his book that includes Yunus and his different aspects titled "Edebiyat Üstüne Araştırmalar" there are 7, in "Tip Tahlilleri" there are 11, "Şiir Tahlilleri" there are 13, "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri" there are 24 piece of analysis work. In addition to all these, there are more than 30 seperate articles directly on Yunus Emre and his poems. With this study, a list of Kaplan's studies on Yunus Emre and his works is revealed. According to our findings, it is possible list Kaplan's seperate studies about Yunus Emre and his works as below:

- "La Joie de Yunus Emre (Yunus Emre'nin Neşesi)", *Dialogues*, nr. 3, Temmuz 1953, s. 58-67.
- "İşbu Vücut Şehri", *Emre*, nr. 5, Eylül 1964, s. 2-3.
- "İç Ben", *Emre*, nr. 1, Nisan 1964, s. 2-3.
- "Et ve Kemik", *Emre*, nr. 2, 1964, s. 3-4.
- "İnsanın Trajedisi", *Hisar*, nr. 19, Temmuz 1965, s. 10-11.
- "Hikâye Tahlilleri", *Yol*, nr. 2, Aralık 1965, s. 1-3.
- "Dost Diye Geçti Bu Ömrüm", *Emre*, nr. 21, 1966, s. 4-5.
- "Hak Bir Gönül Verdi Bana", *Bayrak*, nr. 4, Ekim 1971, s. 9-11.
- "Yunus Denen Ağaç", *Hisar*, nr. 93, Eylül 1971, s. 6-7.
- "Yunus Halk Tabakasına Mensup Olduğu İçin", *Yeni Gazete*, Temmuz 1971.
- "Yunus Bir Haber Verir İşitenler Şâd Olur", *Türk Edebiyatı*, nr 5, 5 Mayıs 1972, s. 4-5.

Turkish Studies

- “Çıktım Erik Dalına Anda Yedim Üzümü”, *Türk Edebiyatı*, nr. 9, Eylül 1972, s. 6-7.
- “Yunus Emre'nin Torunları”, *Türk Edebiyatı*, nr. 17, Mayıs 1973, s. 6-8.
- “Yunus Emre”, *THY Magazin*, nr. 6, Ocak 1974, s. 323.
- “Yunus Emre ve Bugünün Meseleleri”, *Nesillerin Ruhu*, İstanbul 1974, s. 255-258.
- “Mukaddes Uçurum”, *Nesillerin Ruhu*, İstanbul 1974, s. 259-261.
- “Yunus Emre'ye Göre Tanrı ve İnsan Münasebeti”, *Yunus Emre Semineri*, Mayıs 1976.
- “Yunus'un Şiir Dünyasında Gezintiler”, *Türk Kültürü*, nr. 193, Ocak 1978, s. 154-156.
- “Ebedi Yunus”, *Edebiyatımızın İçinden*, İstanbul 1978, s. 11-14.
- “Yunus Emre'den Bir Şiir”, *Edebiyatımızın İçinden*, İstanbul 1978, s. 15-22.
- “İki Destan İki İnsan Tipi”, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*, İstanbul 1997, s. 21-40.
- “Yunus Emre ve Nebatlar”, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*, İstanbul 1997, s. 117-130.
- “Yunus'un Gül Bahçesinde”, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*, İstanbul 1997, s. 131-153.
- “Yunus Emre'ye Göre Zaman-Hayat ve Varoluşun Manası”, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*, İstanbul 1997, s. 154-169.
- “Yunus'un Şiir Sanatı”, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*, İstanbul 1997, s. 170-176.

In this study, the articles that listed above are classified inter se according to their types and then analysed due to their content and how the subject handled. Hereby, it is put forward that how Mehmet Kaplan assessed Yunus Emre with modern methods other than much-used classic methods.

Method

Mehmet Kaplan's studies about Yunus Emre and his Works from 1950s to 1990s that set discursively in various journals and books are chronologically determined and aggregated. Acquired data are first classified, then analysed with an eclectic approach and assessed. In this way, Mehmet Kaplan's lifelong studies about Yunus Emre and their historical background and basic characteristics are revealed, also it is given that a concrete sample of examining Yunus Emre and his works with using modern methods.

Conclusion

Essays are outnumbering writings in Mehmet Kaplan's interviews, assertions, articles and essays about Yunus Emre and his poems that present in various journals, newspapers and books. Though assertions and articles that have a scientific value also stand out in terms of both qualification and quantity. These writings submit more of an intellectual aspect, but along with that culture, education, tradition, humanity; historical periods, transitions and continuity; philosophical orientation and problems find a considerable amount of place. All these thematical construct comprises of Yunus Emre's poems and remarks. For this reason, Kaplan's writings on Yunus Emre stand sometimes as

Turkish Studies

an inspiring source and sometimes an original literary work that expounded without denying age's remarks. Kaplan, in these writings does not content himself with only one method and he adopts an eclectic standpoint where the text/subject he works on needs. Thus it is possible to see often more than one method in his writings. In all this all, it can be said that, all of Kaplan's writings contains analytical perspective, but preminent ones are historical, psychoanalytical and sociological methods and, stylistic and comparative methods with reference to the main text.

Keywords: Yunus Emre, Divan, Risâletü'n-Nushiyye, Mehmet Kaplan.

GİRİŞ

Mehmet Fuat Köprülü, Türk edebiyatında bilimsel bir yöntem, bakış açısı ve somut bir kitaptan hareketle Yunus Emre'yi başta akademik camia olmak üzere toplumun bütün kesimlerinin dikkatine sunmuş ilk araştırmacı olarak kabul edilir(Köprülü, 1981: 415). Fakat bu noktada hemen belirtmek gerekir ki Fuat Köprülü'ye kadar, birbirini tutmamakla birlikte birçok kaynakta Yunus Emre ile ilgili bilgilere rastlanmaktadır. Bunların ilk akla gelenleri; Hacı Bektâş-ı Veli, Âşıkpaşazâde, Uzun Firdevsî, Sivrihisarlı Şeyh Baba Yusuf, Taşköprizâde ve Lamiî Çelebî (Tatçı, 2013: 600-606) şeklinde sıralanabilir¹.

Fuat Köprülü'den sonra Yunus Emre ile ilgili çalışmaların sayısı artmıştır. Genelde Yunus Emre'nin şiirlerini bir araya toplamayı önceleyen bu araştırmacılar; Abdülbaki Gölpınarlı, Cahit Öztelli, İbrahim Hakkı Konyalı, Burhan Toprak, Şehabettin Tekindağ, Faruk Kadri Timurtaş, Halim Baki Kunter, Hikmet İlaydın, N. Ziya Bakırcıoğlu, Faruk Sümer, Ömer Lütfü Barkan ve son zamanlarda Mustafa Tatçı'dır.

Son elli yılda ise Yunus Emre'den bahsetmek neredeyse bir gelenek hâlini almış ve Yunus Emre'den bahsetmeyen Türk şair ve yazarı kalmamıştır(Yılmaz, 1991: 13-48). Bunların başlıcaları olarak: Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Kemal Tahir (Demir), Necip Fazıl Kısakürek, Recep Bilginer, Tarık Buğra, Nezihe Araz, Turan Oflozoğlu, Sabahattin Eyüboğlu, Sezai Karakoç, Pertev N. Boratav, Cahit Sıtkı Tarancı'yı (Enginün, 1992: 93-107) ve yine bunlarla birlikte; Rıza Tefvîk Bölükbaşı, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Coşkun Ertepinar, Tarık Kutlu, Göktürk Mehmet Uytun, Refet Körüklü, M. Halisiddin Kukul, Rıza Ümit, Muhsin İlyas Subaşı, Mevlüt İhsanî, Yahya Akengin, Âşık Feymânî, Faruk Nafiz Çamlıbel, Develili Âşık Ali Çatak, Âşık Eminî, Gürünlü Âşık Gülhânî, Âşık Kemâlî Bülbül, Âşık Hasretî, Ozan Rehberî, Ahmet Kabaklı ve Halide Nusret Zorlutuna'yı sayabiliriz(Tansel, 1966: 114-115; Yakıcı, 1991: 173-202).

Yunus Emre'ye bir şekilde kapı aralamış insanların sayısı elbette yukarıda isimlerini saydığımız yazarlarla sınırlı değildir. Burada adını anmadığımız birçok yazar ve şair de Yunus'tan bahsetmiş veya ilham almıştır(Bayak, 2015: 101).

Yukarıda belirttiğimiz üzere, Yunus Emre'yi ilmî sahaya taşıyan ve araştıran ilk insanın Mehmet Fuat Köprülü olduğu bahsi, ilim camiasının ortak bir kabulüdür.² Fakat, Yunus Emre ile sadece ilmî olarak ilgilenmenin veya onun adıyla tiyatro eseri yazmanın yahut şiirde onu anlatmanın dışında onu Türk insanına anlatan, sevdiren ve âdeta her yazısında yeniden keşfeden insan Mehmet

¹ Daha geniş bilgi için bkz: *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, 1998: 8/605-611.

² "Yunus Emre'nin şahsiyetinin ve şiirlerinin menkıbelerden çıkıp ilmî bir disipline kavuşması hiç şüphesiz Fuad Köprülü ile başlamıştır. Onun "Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar" adlı büyük çalışması, arkasından birçok teorelin tartışılmasına, Yunus Emre'nin hayatı, doğduğu, yaşadığı, öldüğü yer ve yılların araştırılmasına, asırlar boyunca birbirine ve başka Yunuslarınkine karışmış şiirlerinin birbirinden ayrılmasına başlangıç teşkil etmiştir." (Okay, 1987: 5-11)

Kaplan olmuştur. Fakat Mehmet Kaplan’a gelinceye kadar “Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı”nın temelini atan insanlar olarak kabul edilebilecek olan Yahya Kemal ve Ahmet Hamdi Tanpınar da Yunus Emre’ye eğilmiş ve onun önemini fark etmiş insanlardır. Mehmet Kaplan’ın bu dikkatinin arka planında bu iki şahsın etkisinin bulunduğu düşünülebilir.

Modern Türk edebiyatında 30’dan fazla müstakil yazısı ve hemen her yazısında değişik yönleriyle yaptığı atıflarla, Yunus Emre üzerinde en fazla durmuş şahsiyetlerden biri kuşkusuz Mehmet Kaplan’dır (Can, 1987: 301-319; Dayanç, 2000: 101-112; İsen, 1991: 159-163; Okay, 1987: 5-11). Kaplan’ın Yunus Emre’ye ilgisini yıllarca aynı kürsüde görev yaptığı meslektaşı Ömer Faruk Akün şöyle dile getirir:

“Bir yanda XIII. asırda bir Yunus Emre’imiz vardır. Bir yanda da XX. asırda Mehmet Kaplan vakası vardır. Burada çok hayırlı bir kavuşmadan bahsedeceğim. Kaplan Bey, Yunus’u en iyi okuyan bir okuyucu olmuştur. Asırlar içinde Yunus’un tekkelerde ilâhilerini okuyan dervişlerini de dâhil ederek, hatırlayarak söyleyebilirim ki, Kaplan Bey derecesinde Yunus’un sâdık, onun rûhuyla hemhâl olmak isteyen bir okuyucusu olmamıştır. Yunus Emre’nin ben bir tâlihi olarak Kaplan Bey’i görüyorum. Yunus Emre, kaç asır sonra büyük bir okuyucusuna Kaplan Bey’in şahsında kavuştu.” (Kocakaplan-Ergüzel, 1986: 42)

Mehmet Kaplan’ın Yunus Emre ile ilgili yazılarına dikkatli bir şekilde baktığımızda bu yazıları ana hatlarıyla şu başlıklar altında kategorize edebiliriz:

- * Mülakatlar,
- * Bilimsel toplantılarda sunulmuş bildiriler,
- * Bilimsel makaleler,
- * Daha çok Yunus’un şiirlerinin çözümlendiği denemeler,
- * İngilizce ve Fransızcaya aktarılan çeviri yazıları.

Mehmet Kaplan makalelerini yazarken Yunus Emre’nin öncesi ve sonrasıyla Türk tarihi içindeki yerini göz ardı etmemiş ve karşılaştırmalı bir yöntemle onun hem tarihsel süreç hem de kültürel geçmiş/süreklilik içindeki yerini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu nedenle Kaplan’ın Yunus Emre’yi değerlendirirken üzerinde durduğu ana eserler *Oğuz Kağan Destanı*, *Orhun Abideleri*, *Dede Korkut Destanı*, *Gazavât-nâmeler* olmuştur.

Mehmet Kaplan bu değerlendirmeleri yaparken kimi zaman **insan** üzerinden (Alp tipi-Veli tipi), kimi zaman da **toplum ve kültür** üzerinden (Göçebe toplum-Yerleşik toplum) çözümlemelere gider. Dolayısıyla Yunus Emre, Mehmet Kaplan’a göre “köylü, derviş bir şair”dir.

Mehmet Kaplan’ın denemeleri daha çok şiir çözümlemelerinden oluşur. Bu çözümlemeler, Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, Friedrich Nietzsche, Andre Gide, Martin Heidegger, Karl Theodor Jaspers, Emile-Auguste Chartier Alain, Paul Valery, Andre Siegfried, Tortunat Strovski gibi Batılı düşünür ve yazarlardan yapılan alıntı ve karşılaştırmalarla genişletilip derinleştirilir. Bu tür yazılar genelde, Türk tarihinin/kültürel geçmişinin kendi içindeki devrelerinin karşılaştırılması, bunun yanı sıra, Batılı kaynaklar ile Doğu-Türk kaynak ve edebi metinlerinin mukayesesi şeklinde kurgulanır.

Kaplan, hemen hemen her yazısında modern eleştiri yöntem ve kavramlarını/terimlerini kullanır. Bu terimleri/kavramları Batılı edebî örneklerle ortaya koyduktan sonra bunların bizdeki karşılıklarını göstermeye çalışır. Mesela; Yunus Emre’nin “hümanist” ve “panteist” olup olmadığını tartışır. Yunus’un, bu kavramların Batıdaki anlam dünyalarını aşan bir değerler sistemine sahip olduğu kanısına varır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/20 Fall 2016

Kaplan, Alman estetikçilerinin sıklıkla kullandıkları “*empfindung*” (kendini kâinatla bir hissetme) kavramından hareketle Yunus'u değerlendirir. Yunus'un bu kavram bağlamında hiç de Batı'dan aşağı kalır yanının olmadığı sonucuna varır.

Transandans (kâinatı aşma duygusu kavramından hareketle yaptığı çözümlemelerde ise Yunus'un yüzyıllarca önce bu kavrama örnek olabilecek mısralar vücuda getirdiğini belirtir.

Psikanalitik eleştiri Kaplan'ın en çok yararlandığı edebiyat yöntemlerindendir. Özellikle Jung ve geliştirdiği “*kolektif gayrişuur*” ve “*arketipler*” Kaplan Hoca'nın hemen her yazısında bir şekilde kendisini gösterir. “İç ben”, “dış ben” karşılaştırmaları bu yaklaşımın iskeletini oluşturan diğer bahislerdir.

Kaplan'ın bazı yazılarında, metinden hareketle yapılan çözümlemeler, stilistik yöntemi akla getirecek kadar derinleşir. Egzistansiyalistlerin “*var oluş*” problemleri de yazılarda kendisine yer bulan ana izleklerdendir.

Mehmet Kaplan, doğduğu topraklardan, çocukluğunda duyduğu, gördüğü ve yaşadığı hadiselerden hareketle Yunus Emre ile arasında bağlantılar kurmaya çalışır. Bu nedenle birçok denemesi geçmişte duyduğu, gördüğü ve yaşadığı bir hadisenin o günün bir olayıyla, haberiyle yeniden zihninde ve gönlünde canlanmasıyla ortaya çıkar. Bu yazılarda, ortak bir edebî metinden hareketle Mehmet Kaplan ile Yunus Emre'yi el ele yürürken görürüz. Bu durum Kaplan Hoca'yı Yunus Emre'nin çağdaş/modern bir yorumcusu yapması bakımından önemlidir. Mehmet Kaplan, Yunus şiirlerindeki (denizindeki) mısraları (incileri) ustalıkla seçer ve günümüz insanının dikkatine sunar.

Mehmet Kaplan, zamanının önde gelen ideolojilerini de Yunus'un irfan terazisinde tartar. Bu ideolojilerin ilk akla gelenleri komünizm ile kapitalizmdir. Kaplan, komünizme kıyasla kapitalizmi bir nebze daha iyi bulur fakat her iki ideoloji de temelde maddeye dayandığı için bu sınırı geçemezler.

Ayrıca Mehmet Kaplan'ın Yunus Emre ile ilgili beş yazısını yabancı dillere çevir(t)mesi (dördü İngilizce, biri Fransızca) onun hemşehrisi Yunus'u Türkçe ve Türkiye dışına tanıtmaya çalışmasını göstermesi bağlamında önemlidir. Kaplan'a göre Yunus sadece ait olduğu coğrafya ve medeniyete değil bütün insanlığa seslenmiştir (Sevgi, 2012: 99-103). Bakmasını bilen herkese Yunus'un söylediği/sezdirdiği bir incelik, bir anlam mutlaka vardır.

MEHMET KAPLAN'IN YUNUS EMRE İLE İLGİLİ MÜSTAKİL YAZILARI

Sürekli yayınlarda (dergi, gazete vb.) ve farklı kitaplarda yer alan yazılar ile Mehmet Kaplan'la ilgili yayınlar taranmış ve bunun sonucunda Kaplan'ın Yunus Emre'yi ve şiirlerini konu alan toplam 31 yazısının olduğu tespit edilmiştir.

Mehmet Kaplan'ın doğrudan Yunus Emre ve Şiirlerine yer verdiği bu yazılarını mülakat, bidiri, makale, deneme, yabancı dile çevrilenler ve yayımlanmamış olanlar şeklinde tasnif etmek mümkündür. Bu yazılar, ilk yayımlandıkları kaynakların künyesine aşağıda liste halinde verilmiştir:³

Mülakat

1) “Yunus'a Dair” (Mehmet Kaplan'a Göre: Yunus Halk Tabakasına Mensup Olduğu İçin Gerçek İnsanı Çok İyi Tanımıştır), *Yeni Gazete*, 11 Temmuz 1971.

³ Mehmet Kaplan'ın Yunus Emre ve şiirlerini konu alan yazılar için bak: *Mehmet Kaplan'ın Kaleminden Yunus Emre Metinler*, Haz. Muharrem Dayanç – İsmet Şanlı, Dergâh Yay., İstanbul (Temmuz) 2015, 328 s.; *Mehmet Kaplan Yunus Bir Haber Verir*, Haz. Mustafa Sökmen, Dergâh Yay., İstanbul (Ekim) 2015, 303 s.

(“Yunus’a Dair”, *Mehmet Kaplan’dan Seçmeler*, Cilt: 1, Hazırlayanlar: İnci Enginün-Zeynep Kerman, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988, s. 61-67.)

Bildiriler

1) “Yunus Emre’den Bir Şiir”, *Eskişehir Yunus Emre Semineri*, Mayıs 1974.

(“Yunus Emre’den Bir Şiir”, *Edebiyatımızın İçinden*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1988, s. 23-28.)

2) “Yunus Emre’ye Göre Tanrı ve İnsan Münasebeti”, *Eskişehir Vilayeti Yunus Emre Semineri*, 7 Mayıs 1976.

Makaleler

1) “İki Destan İki İnsan Tipi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: 4, nr. 4, İstanbul 1952, s. 399-417.

(“İki Destan İki İnsan Tipi”, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1997, s. 21-40.)

2) “Yunus Emre ve Nebatlar”, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt: 12, nr. 4, İstanbul 1955, s. 45-56.

(“Yunus Emre ve Nebatlar”, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1997, s. 117-130.)

3) “Yunus’un Gül Bahçesinde”, *Bildiriler* (Uluslararası Yunus Emre Semineri 6-7-8 Eylül), Akbank Yayınları, İstanbul 1971, s. 131-154.

(“Yunus’un Gül Bahçesinde”, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1997, s. 131-153.)

4) “Yunus Emre’ye Göre Zaman-Hayat ve Varoluşun Manası”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: XX, İstanbul 1973, s. 11-26.

(“Yunus Emre’ye Göre Zaman-Hayat ve Varoluşun Manası”, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1997, s. 154-169.)

5) “Yunus Emre’nin İnsan ve Ahlâk Görüşü” (Risâlat al Nushiyya’nın Tahlili), *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: 21, İstanbul 1973, s. 65-82.

(“Yunus Emre’nin İnsan ve Ahlâk Görüşü” (Risâlat al Nushiyya’nın Tahlili), *Yunus Emre Seçme Makaleler*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1991, s. 214-237.)

6) “Yunus’un Şiir Sanatı”, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1997, s. 170-176.

Denemeler

1) “Yunus Emre’ye Göre İnsan”, *İstanbul*, Sayı: 63, 1 Temmuz 1946, s. 9-11.

2) “Yunus Emre ve Bugünün Meseleleri”, *Hareket*, nr. 17, Temmuz 1948, s. 2.

(“Yunus Emre ve Bugünün Meseleleri”, *Nesillerin Ruhu*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2001, s. 219-222.)

3) “Mukaddes Uçurum”, *Hareket*, nr. 26, Nisan 1949, s. 2-3.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/20 Fall 2016

- (“Mukaddes Uçurum”, *Nesillerin Ruhu*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2001, s. 223-225.)
- 4) “İnsana Saygı”, *İstanbul*, Cilt: 1, Sayı: 9, Temmuz 1954, s. 3-4.
- 5) “Ebedî Yunus”, *Türk Yurdu*, nr. 243, Nisan 1955, s. 738-739.
- (“Ebedî Yunus”, *Edebiyatımızın İçinden*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1988, s. 20-22.)
- 6) “İç Ben”, *Emre*, Sayı: 1, Mayıs 1964, s. 2-3.
- 7) “Et ve Kemik”, *Emre*, Sayı: 2, Haziran 1964, s. 3-4.
- 8) “İşbu Vücut Şehri”, *Emre*, Sayı: 5, Eylül 1964, s. 2-3.
- 9) “İnsanın Trajedisi”, *Hisar*, Sayı: 19, Temmuz 1965, s. 10-11.
- 10) “Hikâye Tahlilleri”, *Yol*, Sayı: 2, Aralık 1965, s. 13.
- 11) “Dost Diye Geçti Bu Ömrüm”, *Emre*, Sayı: 21, 1966, s. 4-5.
- 12) “Din Adamı”, *Hareket*, 1966, nr. 4, s. 3.
- 13) “Yunus Denen Ağaç”, *Hisar*, Sayı: 93, Eylül 1971, s. 6-7.
- 14) “Hak Bir Gönül Verdi Bana”, *Bayrak*, Sayı: 4, Ekim 1971, s. 9-11.
- 15) “Yunus Bir Haber Verir İşitenler Şâd Olur”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 5, 5 Mayıs 1972, s. 4-5.
- 16) “Çıktım Erik Dalına Anda Yedim Üzümü”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 9, Eylül 1972, s. 6-7.
- 17) “Yunus Emre'nin Torunları”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 17, Mayıs 1973, s. 6-8.
- 18) “Yunus Emre 1240-1320”, *THY Magazin*, Sayı: 6, Ocak 1974, s. 32-33.
- 19) “Tanrı'nın ve İnsanın Gücü”, *Bayrak*, nr. 749, Haziran 1976, s. 5-6.
- 20) “Yunus'un Şiir Dünyasında Gezintiler”, *Türk Kültürü*, Sayı 183, Ocak 1978, s. 154-156.
- 21) “İnsaniyetçilik”, *Mehmet Kaplan'dan Seçmeler*, Cilt: 2, Hazırlayanlar: İnci Enginün-Zeynep Kerman, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988, s. 235-238.)
- 22) “Yunus Emre'nin Şiirlerinde Dil Musikisi”, *Mehmet Kaplan'ın Kaleminden Yunus Emre Metinler*, Haz. Muharrem Dayanç – İsmet Şanlı, Dergâh Yay., İstanbul 2015, s. 242-248.

Yabancı Dillere Çevrilenler

- 1) “La Joie de Yunus Emre (Yunus Emre'nin Neşesi)”, *Dialogues*, nr. 3, Temmuz 1953, s. 58-67.
- 2) “Yunus Emre 1240-1320 By Prof. Dr. Mehmet Kaplan”, *THY Magazin*, Sayı: 6, Ocak 1974, s. 34-36.
- 3) “The Rose Garden of Yunus Emre”, *Yunus Emre, The Great Turkish Mystic* (Büyük Türk Mutasavvıfı), Çev. Fırat Asya, Kültür Bakanlığı Araştırma Dairesi Yayınları: 159, Halk Edebiyatı Dizisi: 39, Ankara 1991, s. 29-48.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/20 Fall 2016

4) “The Poetic Art of Yunus Emre”, *Yunus Emre, The Great Turkish Mystic* (Büyük Türk Mutasavvıfı), Çev. Fırat Asya, Kültür Bakanlığı Araştırma Dairesi Yayınları: 159, Halk Edebiyatı Dizisi: 39, Ankara 1991, s. 65-71.

5) “Yunus Emre’s Views on Man and Morality (An Analysis of Risâletü’n-Nushiyye)”, *Yunus Emre, The Great Turkish Mystic* (Büyük Türk Mutasavvıfı), Çev. Fırat Asya, Kültür Bakanlığı Araştırma Dairesi Yayınları: 159, Halk Edebiyatı Dizisi: 39, Ankara 1991, s. 80-99.

MEHMET KAPLAN’IN YAZILARINDA YUNUS EMRE’Yİ DEĞERLENDİRİŞİ

Mehmet Kaplan’ın Yunus Emre ile ilgili mülakat, bildiri, makale ve deneme türünde kaleme aldığı yazıların tamamı incelenmiş ve yazarın Yunus Emre’yi ve şiirlerini nasıl ele aldığı bütün yönleriyle değerlendirilmeye çalışılmıştır. Mehmet Kaplan’ın Yunus Emre’yi ve şiirlerini konu alan yazıları üzerinde tarihsel bakış, muhteva ve yöntem bakımından yaptığımız inceleme, tespit ve değerlendirmelerimizi şu şekilde sıralayabiliriz:

1) Mehmet Kaplan’ın genellikle Yunus Emre’nin bir mısra, beyit veya manzumesinden esinlenerek eklettik yöntemle kaleme aldığı yazılarının büyük bir kısmında daha çok “genel anlamda insan”, “insanın iç dünyası” ve “insanın toplumdaki yeri” üzerinde durduğu görülmektedir(Kaplan, 1997: 21-40; Enginün- Kerman, 1988: 235-238).

a) Yunus Emre’nin insanı ve varlığı İslamî perspektifle değerlendirdiği ve bu değerlendirmenin altında tasavvuftaki “tecelli” düşüncesi ile “vahdet-i vücûd” anlayışının bulunduğu görülür(Kaplan, 2015: 33-41).

b) Yunus Emre’nin insanla/varlıkla ilgili görüşleri ile tanınmış Batılı düşünür ve yazarların görüşlerini karşılaştıran Kaplan, yüzyıllar öncesinde yaşamakla birlikte Yunus’un “insanı anlama ve değerlendirme”de Batılı aydınlar ile çoğu zaman aynı düşüncede/seviyede olduğu tespitini yapar ve Yunus’un bu yönüyle güncelliğini koruduğunu belirtir (Kaplan, 1988: 20-22).

c) Yunus Emre “insan”ı Allah’ın yarattığı bir varlık olduğu için sever ve gönlünde Allah tecelli ettiği (Allah inancı ve sevgisi bulunduğu) için bu varlığın hor görülemeyeceğini belirtir. Bu sebeple Yunus bütün insanlara Tanrı’nın kulları oldukları için dost gözüyle bakar ve onlar arasında ayırım yapmaz(Kaplan, 1974: 32-33).

d) Yunus Emre’nin “hümanizm” olarak da ifade edilebilecek olan “insan sevgisi”, İslam tasavvufuna dayandığı için Batı’nın “panteizm” ve “hümanizm” anlayışından farklıdır. Kaplan, Yunus Emre’ye göre “kutsal birlik” ve “ebedî barış”a ulaşmanın yolunun bütün insanları Tanrı’nın kulları olarak görüp sevmekten geçtiğini belirtir(Kaplan, 1974: 32-33; Sevgi, 2012: 99-103).

e) Yunus Emre insanları Tanrı-Kainat-İnsan arasındaki birlik/bütünlük fikrine dayanan “sevgi” ve “barış” penceresinden değerlendirir(Kaplan, 1976: 5-6).

f) Yunus Emre’ye göre insan, ruh sahibi olduğu için dünyadaki canlıların en üstünü ve saygıyı en çok hak edenidir. İnsana saygı, aynı zamanda toplumsal ve evrensel barışı sağlayacak yegâne unsurdur(Enginün-Kerman, 1988: 61-67).

g) Mehmet Kaplan, Yunus’un şiirlerinde insanın Tanrı karşısındaki acziyetini açıkça ortaya koyduğunu, insan ve varlığın tamamen Tanrı’nın hükmüne tabi olduğunu belirtir. Yazar mutlak güç sahibi olan Allah’ın neden inkâr edilemeyeceğini tabiattan gösterdiği deliller ve Batılı bilim adamlarının tespitlerinden hareketle açıklar(Kaplan, 2015: 33-41).

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/20 Fall 2016

2) Şairin şiirlerinde üzerinde durduğu “insan” daha çok “Yunus”un kendisidir ve bu nedenle o kendisini “aşk eri”, “miskin”, “derviş” gibi kavramlarla niteler. Yunus Emre, 13. yüzyıl Anadolu’sunda sergilediği tavır ile “alp tipi”nin “derviş/veli tipi”ne dönmüş somut bir örneğidir(Kaplan, 1988a: 20-22).

a) “Müslüman”, “dindar” ve “mutasavvıf” bir şair olan Yunus, döneminde insanları önyargısız, ayırım gözetmeden ve karşılıksız sevebildiği, toplumun düşüncelerini onların zevkine uygun üslupla içten ve sade bir şekilde dile getirebildiği için geniş halk kitleleri tarafından benimsenmiş ve sevilmiştir(Kaplan, 1988: 61-67, 235-238).

3) Yunus Emre’nin şiirlerinde karşımıza çıkan “iç ben/ikinci ben” her insanın içinde yaşadığına inandığı “Tanrı ve Tanrısal ruh”tur. İnsanı gerçek mahiyeti ile tanıyıp anlamamanın yolu “iç ben” de denilen “iç insan”dan geçer(Kaplan, 1964a: 2-3).

a) “Ruh” ve “madde”yi bir bütün olarak değerlendiren Yunus, “ruh”a değer vermekle birlikte “madde”nin önemini de inkâr etmez(Kaplan, 1964b: 3-4).

b) İnsanın ihtirasları ile ulvi duyguları arasında meydana gelen çatışma “insanın trajedisi”ni oluşturur ve bu trajediden kurtulmak için “hayvanî temayüller”den kurtulmak gerekir(Kaplan, 1964b: 3-4).

4) Yunus, İslam tasavvufundaki “vahdet-i vücûd” düşüncesinden hareketle kâinattaki bütün varlıkları “Tanrı’nın bir tecellisi” olarak kabul eder. Varlığı bir suret olarak değerlendiren şair, bu suretlerin arkasında Tanrı’nın bulunduğunu ve asıl gayenin Tanrı’ya aşkla (özlemle) ulaşmak olduğunu vurgular. Yunus’a göre “en yüce hakikat” olan Tanrı, dışta değil, insanın içindedir. Tanrı’ya ulaşan ve onu kendinde bulan insan (Yunus) mutluluğa ulaşır(Kaplan, 1997: 154-169).

a) Batı insanı “komünizm” ve “kapitalizm” gibi ideolojiler yüzünden madde bataklığına düşerek iç sıkıntısı yaşarken Yunus “Bunca varlık var iken gitmez gönül darlığı” diyerek maddenin arkasındaki metafizik varlığa/Tanrı’ya işaret eder. Yunus’a göre bütün sıkıntılardan kurtulmak maddeyi aşip Tanrı’ya ulaşmakla mümkündür(Kaplan, 2001: 219-222).

b) Mehmet Kaplan, “Yer benimdir, gök benimdir, arş benim” diyen Yunus’un benliğinde Tanrı’yi içselleştirdiğini ve Alman estetikçilerinin bu durumu “einfühlung” kelimesiyle ifade ettiklerini belirtir(Kaplan, 1978: 154-156).

c) Yunus Emre’nin şiirlerine hâkim olan duygu, “kendini aşma” isteğidir. Modern edebiyatta varoluşçu düşünceye dayanan bu anlayış, “Kendini noksan, küçük hisseden insan, bu eksiklerini giderip saadete kavuşturacak büyük, ebedî ve güzel bir varlığın özlemini duyar. Bu duygu ve arayışın dindeki karşılığı Tanrı’dır.” şeklinde özetlenebilir. Yunus’un da kendini aşip ulaşmak istediği yegâne varlık, Tanrı’dır. Kaplan, bazı yazılarında Yunus’u ve şiirlerini varoluşçu felsefenin iki önemli teorisyeni Martin Heidegger ile Karl Theodor Jasper’dan hareketle değerlendirmiştir(Kaplan, 1988a: 20-22).

d) Yunus, kendi içine dönmüş, “kendi içinde konuşan esrarlı varlığın sesini dinlemiş” ve bu şekilde asıl hakikate ulaşmayı başarmıştır(Kaplan, 1997: 170-176).

5) Yunus Emre’nin şiirlerinin ve fikirlerinin bugün de güncelliğini korumasında etkili olan unsurlardan biri, anlatış tarzının orijinallidir. Yunus’un üslubundaki orijinallliği sağlayan hususlar ise şunlardır:

a) Şiirlerinde ahenge önem verir ve bunu sağlayan vezin, kafiye, redif gibi unsurları dikkatli bir şekilde kullanır(Kaplan, 1971c: 9-11).

- b) Fikirlerini halkın dilinde yaşayan kelime, ifade, deyimlerle anlatır, manzumelerinde halk bakışına ve inceliğine yer verir(Kaplan, 1988a: 20-22).
- c) Yaşadığı dünyayla barışık bir insan olan Yunus, şiirlerinde tabiat ve tabiata ait diğer unsurları bütün ayrıntı ve incelikleriyle ele alır. Bunları değerlendirirken bakış açısı ise hep olumludur(Kaplan, 1997: 117-130).
- d) Yunus'un şiirlerinde Türk kültürüne ait geçmişten günümüze devam edegelen pek çok unsuru bulmak mümkündür. Onun şiirleri bu yönden Türk kültürüne tutulmuş bir ayna gibidir(Kaplan, 1997: 131-153).
- e) Yunus şiirlerinde yer verdiği ruh, tama', kanaat, kibir, tevazu, hiddet, sabır vb. soyut kavramları teşbih ve istiarelerle somutlaştırıp daha anlaşılır bir şekilde ifade etmiştir(Kaplan, 1991: 214-237).
- f) Yunus'un şiirlerinde kimi zaman "ağaç" sembolü ile ele alınan derviş, tıpkı ağaç gibi insanları birleştirici bir role sahiptir(Kaplan, 1971a: 6-7; 1973: 65-82).
- g) Yunus'un şiirlerinde görülen şekil-konu uyumu dikkat çekici düzeydedir(Kaplan, 1988a: 20-22; 1971c: 9-11).
- h) Şiirlerinde ölüm, gurbet, ıstırap gibi kavramlara sıkça yer verdiği için "gözü yaşlı, bağı başlı şair" olarak bilinen Yunus, "sonsuz sürûra günler ve gecelerce süren ıstıraplı arayışlar" sonucu ulaşmıştır(Kaplan, 1972a: 4-5).
- i) Yunus'un şiirlerini Batılı filozofların eserleriyle karşılaştıran Kaplan, Yunus'un manzumelerini Batı kaynaklı metinler kadar başarılı bulur(Kaplan, 1988a: 20-22).
- 6) Şair ve filozofların yeryüzünde veya başka bir âlemde "güzel ve mükemmel bir ülke" olarak tasavvur ettikleri "öte", yüzyıllar öncesinde Yunus Emre'de "dost" olarak nitelenen Tanrı olarak karşımıza çıkar(Kaplan, 1966a: 4-5).
- 7) Kaplan, bugün genellikle "taassup"la birlikte anılan "din adamlığı" kavramının ideal örneğinin engin hoşgörü ve insan sevgileri ile Mevlânâ ve Yunus Emre gibi bilge kimseler olduğunu söyler. Bu iki büyük mutasavvıfın Tanrı'ya akılla değil "sevgi" ile ulaştıklarının altı çizilir(Kaplan, 1966a: 4-5; Doğan, 2013: 829-839).
- 8) Yunus Emre'nin fikirleri İslami kaynaktan gelmiş olmakla birlikte yaşadığı devrin insanının politik ve sosyal şartlarından da kopuk değildir. Hâsılı, onun düşünceleri Hakk'a da halka da uygundur(Kaplan, 1974a: 32-33).
- 9) Mehmet Kaplan yazılarında temelde ele aldığı Yunus ve şiirlerinin dışında, ilim-şiir mukayesesi, sanat, ideolojilerin çeşitli açılardan değerlendirilmeleri, taassup, Oğuz Kağan Destanı ve *Dede Korkut* 'nde görülen insan tipleri ve yaşam şekilleri, ağaç kültü, Yunus'un torunu saydığı insanlar vb. konular üzerinde de durmuştur. Yazar, bu konuları kendine göre açıklarken çoğu zaman Batılı yazar, şair ve felsefecilerin görüşlerine de başvurarak mukayeseler yapmıştır(Kaplan, 1978: 154-156).
- a) Şiirle ilimi karşılaştıran yazar, ilmin belli kanunları olup tarifinin yapılabildiğini ancak şiirin ise tarif edilemeyip insan karşısına her seferinde farklı bir şekilde çıktığını belirtir. İnsan, şiiri/sanatı kendi mizacına ilimden ve ideolojiden daha uygun bulur(Kaplan, 1965: 13).
- b) Tabiatı hakkıyla tanıyıp anlamının yolu bilimden geçer(Kaplan, 1972: 6-7).

c) Yunus Emre her ne kadar yüzyıllar öncesinde yaşamış olsa da onun fikirleri bugün de pek çok insana rehberlik etmekte, güzel ve hayırlı işlere vesile olmaktadır. Kaplan, Yunus'u kendine rehber edinip insanlık için hayırlı ve güzel işler yapan Sivrihisarlıları "Yunus Emre'nin gerçek torunları" olarak niteler(Kaplan, 1973a: 6-8).

10) Mehmet Kaplan yazılarını kaleme alırken genellikle eklettik bir yöntem kullanır. Kaplan birçok yazısında Doğu/Türk-Batı kültürlerini, ideolojileri, çeşitli terimleri, şair ve yazarları karşılaştırır. Böyle durumlarda karşılaştırma tekniği öne çıkar. Yine Kaplan, bir kısım yazılarında da psikanalitik yöntemi tercih eder. Bu yöntem sayesinde görünenin arkasındaki görünmeyene ulaşmaya çalışır. Tarihi dönemler ile an arasında geri dönüş-ileri sıçramalarla âdeta bir roman sanatçısı gibi kurgusal metinler de oluşturan Kaplan zaman zaman da metinden hareketle yeni eleştiri yöntemiyle çözümlemeler yapar(Kaplan, 2001: 219-222).

Sonuç

Mehmet Kaplan'ın Yunus Emre ve şiirlerini konu alan çeşitli dergi, gazete ve kitaplardaki mülakat, bildiri, makale ve deneme türü yazıları içinde sayıca fazla olanlar "deneme"lerdir. Fakat bilimsel yönü ağır basan bildiri ve makaleler de nitelik ve nicelik bakımından bu bütün içinde ayrıca dikkati çekerler. Bu yazılarda daha çok fikrî yön öne çıkmakla birlikte, kültür, eğitim, gelenek, insan sevgisi, tarihsel süreçler, dönüşümler ve devamlılık; felsefî yöneliş ve problemler kendine hatırı sayılır şekilde yer bulurlar. Bütün bu tematik kurgu Yunus Emre'nin şiir ve görüşlerinden hareketle oluşur. Bu nedenle Kaplan'ın Yunus Emre ile ilgili yazıları, bazen kendisinden ilham alınan bir kaynak, bazen de devrin görüşlerini yadsımadan şerhi yapılan orijinal bir edebî metin hususiyeti gösterirler. Kaplan, bu yazılarında tek bir yöntemle yetinmez ve ele aldığı yazının/konunun niteliğine göre eklettik bir tavır sergiler. Bu yüzden onun yazılarında sık sık birden çok yönleme/metoda rastlamak mümkündür. Bütün bunlar içinde hepsi tahlilî bir bakış açısını içermekle birlikte öne çıkanlar, tarihî, psikanalitik ve sosyolojik metod, metin üzerinden hareketle stilistik yöntem ve karşılaştırma tekniğidir, denilebilir.

Kaplan'ın bu yazılarda yer verdiği konuları işleyiş biçimi ile şahsiyet, toplum ve devirler arasında kurduğu bağlantılar, günümüz okuyucu ve araştırmacıları için faydalanılabilecek kaynak özelliği taşır.

KAYNAKÇA

- Bayak, C. (2015). "Yunus Emre ve Eğridirli Şeyh Mehmed Çelebi Divanları Örnekliğinde Tasavvufî Türk Şiirinde Ortak Düşünce ve Yapılarının Tespit Denemesi", *Turkish Studies*, S. 10/12, 85-104.
- Can, M. (1987). "Yunus Emre Bibliyografyası", *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, Sayı: 4, Konya, 301-319.
- Dayanç, M. (2000)., "Mehmet Kaplan'ın 'Yunus Emre'si ve Mevlânâ ile Yunus'u Beraber Değerlendirmesi Üzerine Bir Deneme", *VIII. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri*, 7-9 Mayıs, Eskişehir, 101-112.
- Dayanç, M.- Şanlı, İ. (2015). (Haz.), *Mehmet Kaplan'ın Kaleminden Yunus Emre Metinler*, Dergâh Yay., İstanbul (Temmuz).
- Doğan, A. (2013). "Yunus Emre Divanı'nda İdeal İnsan", *Turkish Studies*, S. 8/13, 829-839.
- Enginün, İ.- Kerman, Z. (1988). (Haz.), *Mehmet Kaplan'dan Seçmeler*, Cilt: 1-2, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

- Enginün, İ. (1992). “Edebiyatçılarımız ve Yunus”, *Yunus Emre Sempozyumu -Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü-*, İstanbul, 93-107.
- İsen, M. (1991). “Yunus’un Çağdaş Yorumcuları”, *Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri*, 7-10 Ekim, Ankara, 159-163.
- Kazım Yılmaz, M. (1991). “Büyük İslâm Şairi Yunus (Emre Hayatı Sanatı Din Anlayışı)”, *Diyanet Dergisi Yunus Emre Özel Sayısı*, Ocak-Şubat-Mart, c. 27, Sayı: 1, 13-48.
- Kocakaplan, İ.-Ergüzel, M. (1986). “Prof. Dr. Ö. Faruk Akün’le Mehmet Kaplan Üzerine Yapılan Sohbetin Tam Metni”, *Türk Edebiyatı*, Mayıs, 42.
- Köprülü, M. F. (1981). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Okay, O. (1987). “Yunus Emre’nin Çağdaş Bir Yorumcusu: Mehmet Kaplan”, *Kaynaklar Dergisi*, nr. 5, Kış, 5-11.
- Sevgi, A. (2012). “Yunus Emre’de İnsan Sevgisinin Evrensel Niteliği Üzerine”, *Turkish Studies*, S. 7/1, 99-103.
- Sökmen, M. (2015). (Haz.), *Mehmet Kaplan Yunus Bir Haber Verir*, Dergâh Yay., İstanbul (Ekim).
- Tansel, F. A. (1966). “Millî Edebiyat Devrinde Yunus Emre Hakkında Yazılan Şiirler”, *Türk Yurdu*, nr. 319, Ocak, 114-115.
- Tatçı, M. (2013). “Yunus Emre”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 43, İstanbul, 600-606.
- Yakıcı, A. (1991). “Şiirimizde Yunus’a Bakış ve Yunus Emre Sevgisi Üzerine”, *Diyanet Dergisi Yunus Emre Özel Sayısı*, Ocak-Şubat-Mart, c. 27, Sayı: 1, 173-202.
- İmzasız. (1998). “Yunus Emre”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, c. 8, İstanbul 1998, s. 605-611.

Mehmet Kaplan’ın Makalede Kullanılan Yazıları:

- Kaplan, M. (1946). “Yunus Emre’ye Göre İnsan”, *İstanbul*, Sayı: 63, 1 Temmuz, 9-11.
- Kaplan, M. (1948). “Yunus Emre ve Bugünün Meseleleri”, *Hareket*, nr. 17, Temmuz, 2.
- Kaplan, M. (1949). “Mukaddes Uçurum”, *Hareket*, nr. 26, Nisan, 2-3.
- Kaplan, M. (1952). “İki Destan İki İnsan Tipi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: 4, nr. 4, İstanbul, 399-417.
- Kaplan, M. (1953). “La Joie de Yunus Emre (Yunus Emre’nin Neşesi)”, *Dialogues*, nr. 3, Temmuz, 58-67.
- Kaplan, M. (1954). “İnsana Saygı”, *İstanbul*, Cilt: 1, Sayı: 9, Temmuz, 3-4.
- Kaplan, M. (1955a). “Ebedî Yunus”, *Türk Yurdu*, nr. 243, Nisan, 738-739.
- Kaplan, M. (1955b). “Yunus Emre ve Nebatlar”, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt: 12, nr. 4, İstanbul, 45-56.
- Kaplan, M. (1964a). “İç Ben”, *Emre*, Sayı: 1, Mayıs, 2-3.
- Kaplan, M. (1964b). “Et ve Kemik”, *Emre*, Sayı: 2, Haziran, 3-4.
- Kaplan, M. (1964c). “İşbu Vücut Şehri”, *Emre*, Sayı: 5, Eylül, 2-3.
- Kaplan, M. (1965a). “Hikâye Tahlilleri”, *Yol*, Sayı: 2, Aralık, 13.

- Kaplan, M. (1965b). "İnsanın Trajedisi", *Hisar*, Sayı: 19, Temmuz, 10-11.
- Kaplan, M. (1966a). "Dost Diye Geçti Bu Ömrüm", *Emre*, Sayı: 21, 4-5.
- Kaplan, M. (1966b). "Din Adamı", *Hareket*, nr: 4, 3.
- Kaplan, M. (1971). "Yunus'a Dair" (Mehmet Kaplan'a Göre: Yunus Halk Tabakasına Mensup Olduğu İçin Gerçek İnsanı Çok İyi Tanımıştır), *Yeni Gazete*, 11 Temmuz.
- Kaplan, M. (1971a). "Yunus Denen Ağaç", *Hisar*, Sayı: 93, Eylül, 6-7.
- Kaplan, M. (1971b). "Yunus'un Gül Bahçesinde", *Bildiriler* (Uluslararası Yunus Emre Semineri 6-7-8 Eylül), Akbank Yayınları, İstanbul, 131-154.
- Kaplan, M. (1971c). "Hak Bir Gönül Verdi Bana", *Bayrak*, Sayı: 4, Ekim, 9-11.
- Kaplan, M. (1972a). "Yunus Bir Haber Verir İşitenler Şâd Olur", *Türk Edebiyatı*, Sayı: 5, 5 Mayıs, 4-5.
- Kaplan, M. (1972b). "Çıktım Erik Dalına Anda Yedim Üzümlü", *Türk Edebiyatı*, Sayı: 9, Eylül, 6-7.
- Kaplan, M. (1973a). "Yunus Emre'nin Torunları", *Türk Edebiyatı*, Sayı: 17, Mayıs, 6-8.
- Kaplan, M. (1973b). "Yunus Emre'ye Göre Zaman-Hayat ve Varoluşun Manası", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: XX, İstanbul, 11-26.
- Kaplan, M. (1973c). "Yunus Emre'nin İnsan ve Ahlâk Görüşü" (Risâlat al Nushiyya'nın Tahlili), *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: 21, İstanbul, 65-82.
- Kaplan, M. (1974a). "Yunus Emre 1240-1320", *THY Magazin*, Sayı: 6, Ocak, 32-33.
- Kaplan, M. (1974b). "Yunus Emre 1240-1320 By Prof. Dr. Mehmet Kaplan", *THY Magazin*, Sayı: 6, Ocak, 34-36.
- Kaplan, M. (1974c). "Yunus Emre'den Bir Şiir", *Eskişehir Yunus Emre Semineri*, Mayıs.
- Kaplan, M. (1976a). "Yunus Emre'ye Göre Tanrı ve İnsan Münasebeti", *Eskişehir Vilayeti Yunus Emre Semineri*, 7 Mayıs.
- Kaplan, M. (1976b). "Tanrı'nın ve İnsanın Gücü", *Bayrak*, nr. 749, Haziran, 5-6.
- Kaplan, M. (1978). "Yunus'un Şiir Dünyasında Gezintiler", *Türk Kültürü*, Sayı 183, Ocak, 154-156.
- Kaplan, M. (1988a). ("Ebedî Yunus", *Edebiyatımızın İçinden*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 20-22.
- Kaplan, M. (1988b). "İnsaniyetçilik", *Mehmet Kaplan'dan Seçmeler*, Cilt: 2, Hazırlayanlar: İnci Enginün-Zeynep Kerman, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 235-238.)
- Kaplan, M. (1991). "The Poetic Art of Yunus Emre", *Yunus Emre, The Great Turkish Mystic* (Büyük Türk Mutasavvıfı), Çev. Fırat Asya, Kültür Bakanlığı Araştırma Dairesi Yayınları: 159, Halk Edebiyatı Dizisi: 39, Ankara, 65-71.
- Kaplan, M. (1991). "The Rose Garden of Yunus Emre", *Yunus Emre, The Great Turkish Mystic* (Büyük Türk Mutasavvıfı), Çev. Fırat Asya, Kültür Bakanlığı Araştırma Dairesi Yayınları: 159, Halk Edebiyatı Dizisi: 39, Ankara, 29-48.
- Kaplan, M. (1991). "Yunus Emre'nin İnsan ve Ahlâk Görüşü" (Risâlat al Nushiyya'nın Tahlili), *Yunus Emre Seçme Makaleler*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara, 214-237.

- Kaplan, M. (1991). “Yunus Emre’s Views on Man and Morality (An Analysis of Risâletü’n-Nushiyye)”, *Yunus Emre, The Great Turkish Mystic* (Büyük Türk Mutasavvıfı), Çev. Fırat Asya, Kültür Bakanlığı Araştırma Dairesi Yayınları: 159, Halk Edebiyatı Dizisi: 39, Ankara, s. 80-99.
- Kaplan, M. (1997). “İki Destan İki İnsan Tipi”, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 21-40.
- Kaplan, M. (1997). “Yunus Emre’ye Göre Zaman-Hayat ve Varoluşun Manası”, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 154-169.
- Kaplan, M. (1997). “Yunus Emre ve Nebatlar”, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 117-130.
- Kaplan, M. (1997). “Yunus’un Gül Bahçesinde”, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 131-153.)
- Kaplan, M. (1997). “Yunus’un Şiir Sanatı”, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 170-176.
- Kaplan, M. (2001). “Mukaddes Uçurum”, *Nesillerin Ruhu*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 223-225.
- Kaplan, M. (2001). “Yunus Emre ve Bugünün Meseleleri”, *Nesillerin Ruhu*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 219-222.
- Kaplan, M. (2015). “Yunus Emre’nin Şiirlerinde Dil Musikisi”, *Mehmet Kaplan’ın Kaleminden Yunus Emre Metinler*, Haz. Muharrem Dayanç – İsmet Şanlı, Dergâh Yay., İstanbul, 212-215.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Şanlı, İ. & Dayanç, M. (2016). “Mehmet Kaplan’ın Yunus Emre ve Şiirlerini Konu Alan Yazıları Üzerine Bir Değerlendirme / An Analysis of the Mehmet Kaplan’s Articles on Yunus Emre and His Poems”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/20 Fall 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9896>, p. 567-582.